

Nicolae PRELIPCEANU

Lumile lui Andrei Șerban

În ultima sâmbătă din iunie, Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj a găzduit o „dublă” (ca să vorbim ca-n sport) Andrei Șerban. Cele două spectacole pe care maestrul de la New York le-a montat la Cluj, primul, o coproducție Cluj–Sibiu, i-au prilejuit regizorului și câte-o performanță proprie, ca actor.

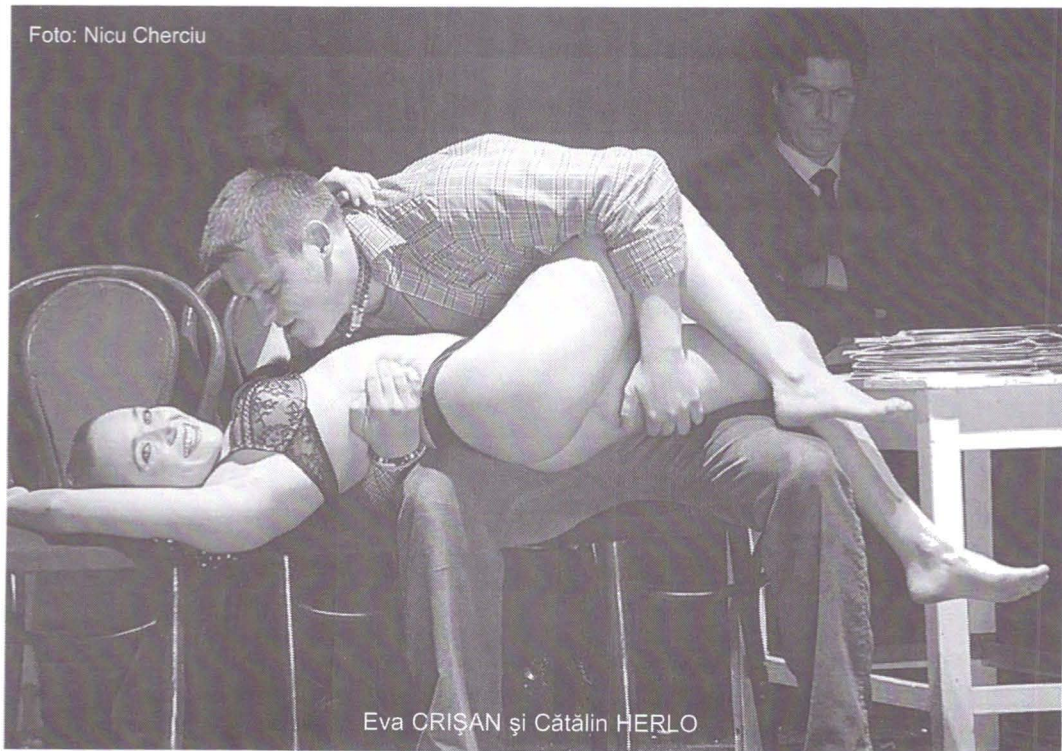
Era ultima seară în care se mai juca în vechea sală a Naționalului clujean înainte de o renovare care nu se știe cât va ține, așa că regizorul a ales să prezinte, publicului clujean și național venit special pentru el la Cluj, ambele spectacole pe care le-a lucrat în ultimul timp acolo. Adică **Rock'n'Roll** de Tom Stoppard, premiera, și **Don Juan în Soho** de Patrick Marber, a cărui premieră avusese loc de câteva zile. Ceea ce n-a prevăzut Andrei Șerban a fost faptul că protagonistul din primul spectacol, Petre Băcioiu, în același timp cu un rol substanțial în al doilea, a căzut la pat, nemaiputând onora întâlnirea cu publicul. Cum ținea ca spectacolele să aibă, totuși, loc, regizorul a preluat, el însuși, cele două roluri și, cu textul în mână, mai aruncându-și ochii pe el, mai evoluând liber, le-a dus la bun sfârșit.

Rock'n'Roll, piesa lui Tom Stoppard are în centrul ei povestea unui profesor universitar englez, de convingeri comuniste „neabătute” nici de înăbușirea în sânge de către armata roșie (apropo, nu de la astfel de fapte îi venea culoarea?) a revoluției de la Budapesta, nici de invadarea Cehoslovaciei, în august 1968, nici chiar, se pare, de prăbușirea lagărului în 1989. Max, profesorul, este, date fiind convingerile sale, ținta securității cehoslovace, care-i trimite agenți spre a-l cerceta și influența, cu atât mai mult cu cât el este, se pare, un magnet pentru studenți sau doctoranzi cehi, dintre care unii se întorc în patrie, alții aleg libertatea. Secvențele scurte și clar marcate ale piesei, ritmând spectacolul clujean, cuprind, așadar, o lume pestriță, dar cunoscută tuturor celor care au trăit în socialism. Dar cred că piesa semnifică și pentru cei care au fost scutiți de această experiență castratoare, cu atât mai mult cu cât ea este scrisă de un om pe care, paradoxal, o invazie, a lui Hitler, l-a scăpat de cealaltă, a trupelor rusești, căci familia sa s-a refugiat în Vest.

Ai spune că e o parodie a celebrei teme realist-socialiste „dragostea și revoluția”, căci povestea politică transpare de sub povestea de amor, întreruptă și reluată peste decenii, dintre cehul Jan (doctorand și prieten al lui Max), cu fiica acestuia, Esme, personaje interpretate excepțional, de Cătălin Herlo și Irina Wincze. Dar povestea nu e atât de simplă, ea începe în Anglia și continuă dincolo de cortina de fier, la Praga, unde Jan și prietenii săi au de înfruntat securitatea, interogatoriile, pentru convingerile lor, de altfel oscilante, dar mai ales pentru o pasiune total neconformă cu „morala comunistă”, cea pentru – ați ghicit! – *rock and roll*. Se rostogolesc astfel prin fața ochilor spectatorului mai copt formații din anii '60–'70, răsună nume care erau și aici, în România, semne ale libertății, chiar dacă deseori acei băieți n-aveau nici în clin nici în mână cu politica.

Piesa, și implicit spectacolul, se aglutinează în jurul a două lumi, care comunice între ele, în ciuda interdicțiilor, e drept, cu intermitențe până la reluarea relațiilor, după căderea Zidului Berlinului. Lumea englezească, a lui Max, cu soția acestuia, Eleanor, rol ce-i prilejuiește o creație remarcabilă lui Miriam Cuiș, dar și alte personaje, precum ziaristul de la BBC etc. Dincolo, la Praga, e lumea lui

Foto: Nicu Cherciu

Eva CRİȘAN și Cătălin HERLO

Jan și a prietenilor săi, supravegheați de lumea securiștilor, în piesă cuplul Anchetatorul–Milan, interpretați cu talent comic, în nota lui Švejk, de Dragoș Pop și Emanuel Petran. În nota lui Švejk, dar a unui Švejk bine supravegheat el însuși și instruit de „specialiștii” sovietici. După eliberare, cea reală, din 1989, nu cea din 1945, Anchetatorul devine chelner și se poartă pe dos decât autoritar-leneșul de la interogatorii, spre hazul sălii. Tot aici e și Ferdinand, amicul pasionat de jazz al lui Jan, Cătălin Codreanu într-un rol corect. Între aceste lumi, Lenka, doctoranda cehă care alege libertatea, trecând de la un amor fugitiv cu Jan, la unul, oarecum definitiv, în final, cu Max. Ileana Negru face în Lenka un rol comic remarcabil, alternând cu subtilitate stările de exaltare cu cele de seducție calmă, e frivolă și vag-serioasă, ca un adevărat cetățean între două lumi, într-o tentativă disperată de a-i place mai ales celei de adopție. Se mai reține și ziaristul Nigel, interpretat de Dan Chiorean, parcă în costumul din *Lear*-ul lui Tompa Gábor, un rol de ziarist senzaționalist, vânător de disidenți în Cehia, dar executându-și vânătoarea cu un curaj, ca să zic așa, limitat, chiar foarte limitat.

În alte roluri, de mai mică sau mare durată scenică, Vasilica Stamatina (expresivă în *Gillian* și *Deirdre*), Romina Merei (*Magda*), Patricia Boaru (*Alice*, fata de azi, cu toate ticurile generației sale), Ruslan Bârlea (*Stephen*) și Eva Crișan, în rolul Candida, ziarista care minte cum se cere în zilele noastre, altfel cam bătoasă.

Andrei Șerban a fost destul de stânjenit de rolul imens pe care și l-a asumat; de altfel, spectacolul întreg, deși promițând mult, a fost, deocamdată, cam discutat pe alocuri, unii actori nu-și prea știau rolurile. Cu toate acestea, *Rock'n'Roll* poate deveni, cu puțină insistență, un spectacol de referință.

Dacă sunt două nuclee geografice, acestea răspund și în cele două sisteme, care se regăsesc în final, descoperind celor de dincolo de cortină că nici dincoace, unde au ajuns, nu e perfect, așa cum se așteptau. Acțiunea piesei începe în momentul invadării Cehoslovaciei de către ruși și se sfârșește după reintrarea țării natale a autorului în lumea liberă. Sunt panoramați, așadar, 21 de ani, iar scriitorul știe să sugereze nu doar evoluția politică a lumilor, cât și trecerea ireparabilă a timpului, vârstele care se înlocuiesc unele pe altele, moartea care ne mai rărește, înainte de a ne retrage cu totul din această – în fond, și înainte de 1989, una singură, deși atât de diversă – lume.

Regia este semnată de Andrei Șerban și Daniela Dima. Dar vizibilă este gheara leului. Leul, să o spunem, s-a dezlănțuit și ca actor, într-un rol care a prilejuit hohote de râs, mai târziu, în *Don Juan în Soho*.

Seara de 30 iunie 2007 mi-a reamintit o după-amiază de prin 1966, cred, când, de la balcon, împreună cu alți studenți, am admirat spectacolul unui tânăr despre care auzisem că va fi un mare regizor. Îmi mai amintesc din *Șeful sectorului suflete* al lui Andrei Șerban de atunci doar vârtejul în care își împingea personajele și în care ne atrăgea și pe noi. Acum, după 41 de ani, Andrei Șerban este un regizor a cărui imaginație coagulează lumi, surprinzătoare, chiar dacă atât de asemănătoare cu unele pe care le știm și le-am trăit și noi, cei din sală.

Teatrul Național „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca – *Rock'n'Roll de Tom Stoppard*, traducere de Petre Băcor. Regia: Andrei Șerban și Daniela Dima. Costume: Bianca Imelda Jeremias. Distribuția: Petre Băcioiu (*Max*), Cătălin Herlo (*Jan*); Irina Wincze (*Esme*), Miriam Cuibus (*Eleanor*), Vasilica Stamatîn (*Gillian*), Dragoș Pop (*Anchetaorul*), Cătălin Codreanu (*Ferdinand*), Emanuel Petran (*Milan*), Romina Merei (*Magda*), Ileana Negru (*Lenka*), Dan Chiorean (*Nigel*), Patricia Boaru (*Alice*), Ruslan Bârlea (*Stephen*), Eva Crișan (*Candida*), Vasilica Stamatîn (*Deirdre*); Dragoș Pop (*Un chelner*).

Rock'n Roll și libertate. Václav Havel despre *The Plastic People of the Universe*¹ și Charta 77.

[...]

„Karel Hvizd'ala: Ați putea să ne reamintiți în ce împrejurări s-a născut «Charta 77»?

Václav Havel: Pentru mine, personal, totul a început în ianuarie sau februarie 1976. Mă aflam singur la Hrádeček, într-o noapte cu viscol, și mă pregăteam să scriu. Deodată, cineva a bătut la ușă. Am deschis și am văzut un prieten, înțepenit

¹ Grupul **The Plastic People of the Universe** a fost înființat de basistul Milan Hlavsa, cu mai puțin de o lună înainte de invazia Cehoslovaciei de către tancurile sovietice, în august 1968. Inspirați inițial de formația Velvet Underground, Plastic People cântau, de asemenea, piese din repertoriul americanilor The Fugs, The Doors, Captain Beefheart și Frank Zappa (numele lor provine, de altfel, de la titlul piesei acestuia, *Plastic People*). Managerul trupei a fost, din 1969, strălucitul istoric de artă și teoretician al culturii Ivan Jirous, anterior, director artistic al formației „Primitivii”, primul grup praghez de muzică psihedelică. Concertele Plastic People semănau mai degrabă cu niște happeninguri, prezentând obiecte de decor, machiaje și costume grotești, lumini psihedelice.